

Tabula huius tractatus.

¶ Quid sit usura.

¶ In quibus casibus excusetur quis ne dicatur usurarius.

¶ Utrum usura sit utroque testamento prohibita.

¶ An possit dispensari super usura facienda.

¶ Quomodo et quibus usura sit restituenda.

¶ Quis proprie dicatur usurarius.

¶ Utrum creditor suscipiendo in se periculum possit aliquid accipere et non dicatur usurarius.

¶ Contractus usurarius an sit contra caritatem.

¶ Usura an sit de sui natura vitiosa.

¶ Utrum in necessitate possit fieri usura.

¶ In quibus committatur usura.

¶ An dans pecuniam mercatori ut de lucro partem habeat sit usurarius.

¶ Quibus sit prohibitum mercari.

¶ Usurarius utrum teneatur restituere quicquid ex usuris lucratus est.

¶ Utrum acquisitum ex usura sit usura.

¶ Utrum usurarius possit detrabere moderatas expensas et deducere suas operas.

Tractatus de Usuris: editus per dñm Antonium de Rosellis.

De usuris: quia restitutioni subiacet usura sicut furtum vel
drapina. xiiij. q. iij. si quis usuram. fm Goff. Dono. et Jo.
Dicam primo quid sit usura. ¶ Usura enim est ultra mu-
tui sortem alicuius emolumentum receptio. ¶ Non peccat mutuans qui
non vult progare terminum in quo debitor per iuramentum solvere te-
nebat nisi inde recipiat aliquid emolumentum ultra sortem: ut. j. eo. con-
sult. nec excusat mutuans si recipiat in se periculum pecunie mu-
tuate quominus sit usurarius si recipit aliquid ultra sortem: ut. c. na

uiganti. eo. ti. Nec etiã excusat vendēs rem plus q̄ valeat: eo q̄
differt solutionē pretij in dicto. c. cōsuluīt. 7 hoc si tūc erat alia
venditur? Idem etiã si tūc nō erat alias venditurus nisi tpe cō
tractus esset verisimile dubiū an plus vel minus illa res sit vali
tura tpe solutiōis: vt ibi vltimo r̄nso. 7. c. i. ciuitate. j. e. sic 7 ppter
predictū dubiū excusat is qui emit merces minus q̄ valeant tpe
tractus. ¶ Nota etiã q̄ non est vsurari? ille q̄ emit rem m̄. as
iusto p̄tio si tūc verisim̄ dubitet an res plus vel minus sit tradi
tionis tpe valitura. ¶ Nota etiã illud q̄ verbū nauigati i larga
significatiōe ponit̄ p̄ oī actu laborioso 7 piculoso: cū sepe nauigā
do labor 7 piculū imineat. xiiij. q. i. nō turbat̄. vij. q. i. aduersitas
Vñ etiã nauigare d̄r qui vxorē ducit. xvij. q. ij. nouimus. quia si
bona est: donū dei est. si aut̄ mala: diabolus censerī pōt ad signā
dū: vt dicto. c. nauiganti sc̄do r̄nso. ¶ His aut̄ casibus q̄bus nō
est excusatio est faciēda restitutio: vt in dicto. c. cōsuluīt sc̄do di
cto de phibitiōe vsure. 7 i hoc p̄suluīt q̄ vsura est phibita veteri
7 nouo testamēto: vt in. c. qz in omnibus. 7. c. super eo. 7. d. c. cōsu
luit. eo. ti. 7 ideo non est excusatio: licet multi sint incontrariū: vt
in. c. qz propter. qd̄ etiã pertinaciter asserētes exercere vsuras nō
esse peccatū sunt veluti heretici puniendi ordine locoꝝ 7 inquisi
tores heretice prauitatis p̄tra diffamatos vel suspectos de heresi.
in. cle. graui. §. sine vsqz in fi. eo. ti. Est enī vsura phibita iure
isto int̄m q̄ dispensatiōz aliquā nō admittit. vñ non licet fenera
ri p̄ redimēda vita captiui: vt. d. c. sup eo. nec statuta terraz iur
rata valent p̄ que cōpellant̄ quocūqz modo debitores ad soluen
das vsuras: vel per que ip̄az vsuraz repetitio impedit̄. 7 officia
les scribētes 7 dictantes vel faciētes statuta vel fm̄ ea iudicātes
vel illa nō delētes cū possint d̄ libris ciuitatis vl̄ ip̄oz effectū ob
seruātes sunt eo ip̄o excōicati: vt in. c. ex grandi. Itē dñi terrarū
collegia vniuersitates ver̄ alr̄ singulares psone nō debēt pmitte
re alienigenas vsuras exercentes vel exercere volentes cōducere
domos in terris suis aut p̄ductā habere aut al̄s habitare: sed ta
les alienigenas vsurarios māifestos d̄ terris suis expellere nūc̄

eos admissuri ⁊ nullas ecclesias eis domos locet p vsuris erer/
cendis: vel alio quocūq; titulo ꝓcedat. Cōtrafacientes aut si sūt
epi vel superiores eo ipso ab officio sunt suspensi. Minores ꝓ psoi
ne ecclesie sunt excōicande. vniuersitates collegia interdicenda.
quā penā si per mensem sustineant: terre ipsorū ⁊ iurisdictiones
eo ipso sunt interdicte. Laici ꝓ cōtrafacientes ꝓdictis debent ꝓ
suos ordinarios ꝓ censurā ecclesiasticā cōpelli oī priuilegio cesi
sante: vt i. c. vsuraz. de vsur. in. vi. ¶ Tertio instruit de pena vsu
rarioꝝ q ad xpianā sepulturā vel obligationē offerendā non de
bent admitti. Et clerici recipiētes eorū obligatiōes vel etiam ad
mittētes eos ad ecclesiasticā sepulturā nisi ꝓmo satisfecerint ad
arbitriū epi: vt in. c. in oibus. de vsur. ⁊. c. quanꝓ. eo. ti. in. vi.
¶ ꝓdictis etiā penis ꝓnt puniri vsurarij manifesti per ordia/
rios etiā nemine accusante: vt. c. cū in diocesi. eo. ti. Item non de
bet aliquis interesse testamēto vsurarioꝝ manifestorū vel eos ad
confessionē admittere vel eos absoluere nec eorū testamēta valēt
nisi ꝓmo satisfecerint ꝓut ipsorū patiuntur facultates vel ꝓmit
tant idonee ad satisfaciendū illis quibus est restitutio faciēda
si sunt ꝓntes aut alijs qui eis ꝓnt acquirē: vel absentibus loci or
dinario: vel eius vicegerenti: aut rectori parrochie in qua testa/
tor habitat aut publico notario recipiēti d̄ mādato ordinarij vt
in. d. c. quanꝓ. Itē ꝓhiberi debz ꝓ ordinarios quibuscūq; ne vsu
ras erigāt: ⁊ ꝓtrafaciētes si sunt clerici debēt suspēdi ab officio ⁊
beneficio. ⁊ si laici excōicari debent donec satisfecerint: vt in. c.
i. ⁊. c. ꝓtererea. eo. ti. ¶ Et si vsurarius fecit debitorem iurare de
soluendis vsuris compelli debet per censuram ecclesiasticam ab
ipsarum executione desistere. eo. ti. c. ꝓ tuas. Et si fuerint iudei
ꝓpelli debēt etiā ꝓ ꝓncipes seculares vt vsuras remittāt ⁊ satisf
faciāt receptis: alias cogi debent xpiani per censurā ecclesiasti/
cam ab ipsorū iudeorū mercimonijs ⁊ alia qualibet cōione absti
nere: ⁊ eadē pena ꝓpellunt iudei ecclis soluere decimas ⁊ oblati
ones de suis domib⁹ ⁊ possessionib⁹. q̄s decimas ⁊ possessiones
8. 2.

ipse ecclesie a xpianis consueuerunt recipere: vt eo. ti. c. per misera-
bile. 7. c. quanto. ¶ Ex predictis ergo patz q̄ acquisita per vsurā
debent restitui: ad q̄d cōpelli debēt vsurarij per penas predictas
eo. ti. c. cum tu. Ita autem restitutio vsure faciēda est q̄ res em-
pta de pecunia fenoris debet v̄dī 7 pretiū debet restitui: vt. j. in
fi. Debet aut restitutio fieri his a q̄bus vsure sunt extorte vl̄ eoz
heredibus vel si ipsi non supersunt pauperib⁹ erogari: vt ibi.
¶ Item restituendū est q̄cquid fuit perceptū vltra sortem. vnde
creditor fructus rei pignorate deductis expensis factis p̄ fructi-
bus habēdis 7 colligendis debet p̄putari in sortē: 7 si fruct⁹ ade-
quant sortē vel minus recipit: illo recepto rem pignoratā debet
restituere debitori sine vsuraz exactione. et ad hoc debet cōpelli
p̄ censurā ecclīasticā eo. ti. c. i. 7. ij. 7. c. p̄questus. Nec vera nisi res
pignorata esset ipsi⁹ creditoris quā primo debitor illicite detine-
bat. tūc enī illius rei fructus creditor nō p̄putabit in sortē: vt in
dicto. c. i. in fi. vel nisi esset possessio feudalis cuius dñm directū
spectaret ad ipm creditorem. q̄d intellige si ipse dñs interim ab-
stineat a seruitio vasalli: vt in dicto. c. p̄questus. Item in alio ca-
su nō p̄putat fructus in sortem. s. a genere qui recipit possessiōez
loco sibi pignoris obligatā rōe dotis soluēde: vt eo. ti. c. salubri-
ter. Nō solū aut tenet̄ ad restitutionē is qui extorsit: sed si nō re-
stituerit tenetur eius heres filius vel extraneus. c. tua nos. eo. ti.
7 nisi prius qui vsuras extorsit ab alijs ipse vel pater eius alteri
soluat. j. eo. c. qui frustra. 7. c. michael. 7 ad hoc vt libentius fieri
debeat 7 valeat restitutio vsuraz cogi debēt vsurarij cū de vsu-
ris agit̄ edere libros rationū suaz: vt i cle. i. §. certamē d̄ vsuris.
¶ Usurarius est qui a debitorē aliqd recipit vltra sortē: etiam si
creditor susceperit in se periculū rei mutuate vel pecunie: vt ha-
bet̄ in decretalib⁹. ¶ Opponēdo contra dictum decretoz ad ca-
sum p̄positū: 7 videt̄ q̄ si creditor susceperit in se periculum rei
vel pecunie mutuate debet merito excusari recipiendo aliquid vl-
tra sortem. dicit aut lex q̄ qui periculo fidei cōmissarij adit here-
ditatem nō detrahāt quartā etiam si in adeundo nō erit pericu-

lum: qz hereditas erat locuplex. ff. de trebel. l. qz poterat. Item p
curator qui tradit pecuniã suo periculo restituere nõ tenet dño
vsuras quas deñ pcepit. ff. mandati. l. deniqz. §. si mandauero.
¶ Item est naturale qd ad illud spectet emolumentũ cuius est peri
culũ. ff. de reg. iu. l. fm naturã. 7. c. qui sentit. de reg. iu. in. vi. cum
concordãtijs. ¶ So. diuersitas nature ptractuũ soluit contrariũ
nam rei locate dñs retinet dñm: sed vsus 7 utilitas est conducto
ris: quo etiã vsu res locata fit deterior: 7 propter hoc recipit dñs
pensionẽ. hoc habet. lxxviiij. di. eliciẽs palea est. Sed mutuũ est
de meo tuũ. i. l. ij. ff. si cer. pe. Si igitur creditor aliqd vltra recipet
illud vltra est de re aliena. nec pecunia deteriorat penes debito
rẽ: ergo nihil inde picipiat per creditore. Ex his sequitur qd vsus
pecunie nõ pöt vendi nec locari. ¶ Pone qd debitor vsurarij mu
tuat socio pecuniã eo pacto qd is restitueret vsurario sortẽ 7 vsu
ras inde currẽtes. An talis mutuã sit vsurarij: 7 videt qd nõ: qz
nihil lucri picipit nec recipit ex tali mutuo 7c. xiiij. q. iij. c. pleriqz.
7 sequenti. Item si soluisset pro utilitate socij possit ab eo repetere
sortem 7 vsuras. c. puenit. 7. c. constitut. de fideius. multo forti
poterit excipiendo retinere. de reg. iu. qui ad agendũ. c. si. in. vi.
Contra: qz si iste stipulatus fuerit sibi vsuras indubitãter ẽ vsu
rarij: si autem creditori suo stipulatus fuisset: stipulatio nõ valeret
vt insti. de inutili stipula. ¶ Ad id qd quidã dicunt qd contractus
vsurarius nõ est cõtra caritatem cũ possit vergere in utilitatem
vtriusqz: 7 sic ptractus talis est licitus. nã ibi non est vitium vbi
caritas nõ est pcraria. Item vt dñs nr̄ Jesus xps di. ij. ad Roma
nos dicit qd verũ est qd pöt esse qd non sit contra caritatẽ proximĩ
tanqz inutilis: sed sp̄ sit tanqz inonestus 7 sui natura vitiosus.
Nec ob qd qdam dicunt qd per ptractum vsurariũ possunt multa
bona sequi 7 multa mala evitari vt est notuz: qz nõ est faciendũ
qd est de sui natura malũ ppter evitacionẽ alterius maioris ma
li: vel ppter bonũ qd inde posset sequi: vt. xxij. q. i. ne qs. ¶ Itz
non ob qd dici solet qd de duobus malis minus est eligendũ: 7 mi
nus malũ est exercere vsuras qz qd pauperes fame moriantur: quia

illud est verū in eadē persona que oīno alterū vult facere: sed p
pterea nō excusat. vel qñ alterū non potest euadere: quia tūc hā
bito respectu ad idem tps alterz non est malū. rīij. di. c. i. 7. ij. Dic
vt ibi. Sed secus in diuersis personis. rīij. di. c. i. Nō ob. si dicat
q bonus effectus pbat cām esse bonā: qz malū qd fit ppter vsu
ram est malum: quia causa mala: licet alias mutuū in se bonū s
sic dare elemosynā in se bonū est: sed dare eā ad pompā malū: qz
mala causa. Et p intelligētia predictoz expedit declarare q oīs
cōtractus vsurarius est vitiosus. Inno. sup hoc dicit ideo vsurā
esse phibitā: qz si esset licita oīa mala sequerent. 7 maxime quia
plus intenderet feno: i qz agriculture. Un hoīes 7 maxime pau
peres fame perirent. 7 qz ducit soluentē pecuniā ad paupertatē:
7 ppter paupertatē hoīes multa mala faciūt. Un Ber. dicit q vsu
ra est venenū patrimonij. Itē qz inducit recipientē ad idolatria
rv. di. sicut hi. Item vt quidam dicunt q est cōtra caritatē: qz te
neoz proximo subuenire. Sed lz he rōnes inferant q vsura sit p
hibita 7 licite debuerit phiberi: rñ non bene probant q vsura sit
de sui natura vitiosum. Unde alij dicunt q ratio est: quia cōtra
naturā videt esse q artificialia pariāt fructū siue germinēt. Un
dicit dñs nr̄ Jesus xps primo politicoz: Pecunia est quid artifi
ciale. ergo contra naturā est q quis creditoz et ea aliquid perci
piat. Ista ratio etiā oīno nō procedit: quia mutuū in quo vsura
cōmittitur consistit non solum in artificialibus. i. in pecunia sed
etiā in naturalibus: vt in vino: oleo: frumento: auro: 7 argēto:
7 hmōi: in quantum ponderantur 7 mensurantur. Item quia licē
te ex artificialibus potest haberi vsus 7 utilitas 7 capi merces vt
de domo possessionibz 7 huiusmodi. Alij dicunt q in his que cō
stituant vsu: vsus rez ipsaz ab ipsa re separari non potest. pecu
nia aut nō est hmōi: quia non est inuenta nisi ad cōmutationes
faciendas: vt dicit philosophus primo politicoz. sed vsurarius
vult separari vsus pecunie pro quo vult lucrum ab ipsa pecunia
quam etiā recipit 7c. ¶ Quero etiā an dans pecuniam mer
catoz vt de lucro partem habeat sit vsurarius. sic Jo. nō. rīij. q.

lij. pleriq. q. si periculū spectet ad vtrunq. bene est licitum. Nam vnus ponit pecuniā ⁊ alius supplet labore qui deest in pecuniā. ff. pro socio. l. vi. §. i. ⁊ hoc intellige cū mercatio est licita: alias secus. Pōt tñ licite contrahi societas q. ad vnū spectent due ptes lucri: ad alium tertia pars si is qui plus debet habere plus cōtulerit in societate vel pecunie vel opis vel cuiuslibet artis. vt. d. l. si no fuerit pro socio. ⁊ dicto §. de illa alias secus ratioe predicta. qd aut dicitur insti. pro socio. §. adeo q. potest conueniri: q. pars partem ferat de damno nō teneat: nō est intelligendū de capitali: sed de damno ex lucro mercimonij: quod proprie dicitur lucrum omni damno deducto ⁊ damnum omni lucro deducto.

¶ Quero tertio Petrus Bay. habēs pecuniā volebat ire ad nū. dinas ⁊ merces ibi emere vt alio loco deferret vl' seruaret ppter lucrū: ego indigēs pecunia illa recipio mutuo offerēs me illā restituere cū lucro sperato in termino ⁊ loco: nunqd iste sit tractatus usurarius. dicit Inno. hic q. licet qdam contrariū teneāt cōtractus ille est usurarius: nec scit talē mutationē excusare. s; docti. in sum. eo. ti. dicit q. tali mercatori obligat' sum ad interesse lucri illius qd verisim' facturus erat ex pecuniā: dūmodo nil fiat in fraudē v. iuray: ⁊ predictus mercator predicto modo non consueuerit tradere pecuniā ad vsuram. **¶** Quero cū sepe dixerim q. nil potest per creditore recipi vltra sortez an recipiēdo saltem ex pacto seruitiū facti vl' verbale puta q. sibi remutuet vel q. p ipso intercedat vel q. ipm instruat vel q. p ipso rogabit vel aliqd aliud tale mittat vsura. ⁊ videt' q. nō: cū de iure debitor sit ei obligat' ad antidora. s. de testa. cū in officijs. ⁊ ibi glo. notat q. nullū est vitium si deducant' in pactū que sunt debita. Unde si deducant' in pactū est quedā declaratio scdm talia etiā antidora non sunt debita simpliciter: nec plus obligatur illa promittendo.

¶ Debitor est ille a quo in iure pecunia erigi pōt. ff. de ver. sign. l. debitor. ⁊ per predicta puto etiā questiones q. plures: puta mutuat q. pecuniā Titio ad molendinū vadat vl' ad for' vl' ad scolas suas vt scole sue habeāt maiorem concursum personay ⁊ ma

ioris fame sit. Ista enim bene possunt pecunia estimari valere tamen quantum reputat vel reputare debet illud ad commodum vel honorem propter hoc quod citius iuit ad molendinum vel forum vel intrauit scolas suas: quod non fecisset si pecuniam non mutuaasset. et est subtiliter aduertendum cui fieri debeat hec restitutio: et videtur predicto casu illi qui huiusmodi seruitium prestat.

¶ Quero nunquid peccet qui vilius emit et carius vendit. videtur quod sic: per dictum. c. eiciens. lxxxviii. di. ubi videtur expressum facit. ciiij. q. iij. c. quicumque. Contra: quia ut hic patet tunc est peccatum si emit rem vilius ex eo quod tunc non tradit ipsi emptori licet det pecuniam: vel vendit carius quia differt solutionem pretij ut hic alius videtur secus. Item mercari non prohibetur nisi clericis. lxxxviii. di. fornicari. imo videtur permissum. facit de dona. inter virum et uxo. c. per vestras. So. de clericis potest esse quod peccarent regulariter: cum omnis negociatio et mercatio secularis eis sit interdicta: ut. c. fornicari. et c. de negociationibus. quod dicit ut ibi. et xc. di. per totum. et notatur. xvij. q. iij. in fine summe et c. i. **¶** De laicis autem dicunt: quod si laicus emit vilius et vendat carius non ex cupiditate sed ut prouideret suis necessitatibus licitum est. Unde etiam si emit sine proposito vendendi et postea articulo necessitatis vel utilitatis occurrit ipsam vendere poterit licite carius alius secus dicto. c. quicumque. Predictis videtur concordari Thomas secunda secunde. q. lxxvi. articulo. iij. ubi dicit quod si negociatio fuit per lucrum quod ordinatur ad aliquem finem necessarium vel honestum et licite: puta ad domus sustentationem: vel etiam ad subueniendum in dignitatibus: vel cum aliquis negociationi intendat propter publicam utilitatem: ne res necessarie ad vitam desint et lucrum expectat non ut finem sed ut laboris stipendium. Item si emit rem non ut vendat sed ut teneret et postmodum propter aliquam causam eam vendere poterit vere non est negociatio: et quis carius vendat licitum est: vel quia in aliquo rem melioraui: vel quia est pretium rei mutatum secundum diuersitatem loci vel temporis: vel propter periculum cui se exponunt transferendo rem de loco.

ad locum vel eam fieri faciendo. Sed illicitum est ubi constituitur
principium in lucro: scz qñ rem non mutata carius vendit vel
quia rem emit solum ad hoc vt carius vendat: non credo q̄ pre-
dicti doct. intelligant fore licitum rem emere sciēter vili? q̄ nūc
valeat: vel vendere rem scienter carius q̄ tpe venditiōis valeat.
fm cōem estimationem fm quam sit minus iustum pretium rei:
vt nota. in dicto. c. in ciuitate. Primo enim casu puto pactum ex
emptoris parte saltē venditore ignorante valere. ad hoc de emp.
z vendi. c. i. loquuntur ergo predicti doct. solum iunctim. s. qñ vili-
lius emit z carius vendit. quo casu credo q̄ si nō est facta aliqua
rei mutatio circa ipsam rem peccat ille qui vilius emit et carius
vendit. nam nccō sequitur q̄ aut fuit iustitia in emptione: et sic
habuit iste in re vel pretio plus iusto: ergo fuit turpe lucrū: vt. s.
ne cle. vel. mo. c. i. z ideo dicit in dicto. c. eiciens: q̄ qui cōparat
rem vt integrā z imutatā vendendo lucret: ille est mercator qui
de templo eicit. ¶ Si vero facta mutatione circa ipam rem ven-
dit carius q̄ ipam emerit: non peccat. Ex hoc intelligo: aut mu-
tationē factā vel rōne ipsi rei: vt puta emit ferrum z fecit aliqd
instrū vt dicit in dicto. c. eiciens. in fi. Vel rōne loci: puta emit
in loco in quo ppter habundantiā res erat vilior: z portat in lo-
cū in quo ppter inopiā erat carior. His enī casibus videt lucrū
quesitū ex opere z artificio: z hoc est licitū. lxxxvi. di. clericus. Uerū
tñ in isto vltio si hoc facit in aliorū dispēdiū: puta qz emit victua-
lia vt seruet in tpe caristie ex cupiditate nō ppter publicā utilita-
tē: tūc etiā esset turpe lucrū. z sic intelligit. d. c. qcūqz. xliij. q. iij.
sz si hoc faciat ne i terra sua deficiāt victualia qz videbat hoies
illas trāferre in alias ptes vel dissipare vel debitā diligētā nō
adhibere: sicut fecit Joseph. xli. c. tūc nō peccat: vt no. Inno. Do-
sti. z dñs pr̄ meus quantū ad istū casum. c. i. ne cle. vel mo. Nullo
tñ casu est licitū mercatori mendacijs vti. z sic intelligit et dicit
Aug. lxxxviiij. di. qm̄ non cognoui. z Cassiodor⁹ ea di. c. qz aliud.
Sed pauci mercatores sunt q̄ pōderent peccata. Vñ dicit Eccle.
in. d. c. eiciens. q̄ mercator nunq̄ vel raro pōt placere deo: z dat

consiliū q̄ nullus xp̄ianus sit mercator. ad hoc de pe. di. vi. c. q̄li-
tas. 7. c. se. ¶ Quero itez ḡnalit̄ an usurari⁹ teneat̄ restituere q̄c
qd̄ lucratur fuerit ex usuris: 7̄ videt̄ q̄ sic. q̄ aut̄ ex radice corrupta
p̄cedūt corrupta sūt. xiiij. q. r. neq̄. xvi. q. iij. si sacerdotes in fi. i.
q. i. c. ferunt. cū si. bene facit de peti. here. si quē. i. fi. vbi possessor
rei aliene nō bone fidei tenet̄ ip̄am restituere 7̄ pretiū qd̄ lucra-
tus est ex ea: puta q̄ eā p̄mo v̄diderat p. xx. 7̄ postea emit p. r.
Itē qz solutio vsure fuit indebita de iureiuran. c. debitorēs. ergo
quicqd̄ inde habuerit usurarius restituere tenet̄. ff. de condi. ob
causaz. l. qui se dedere. §. vltimo. 7̄ de condi. inde. l. indebiti. 7̄ de
prescrip. ver. l. apud labeonē. i. r̄iso. Itē qz vsura est rapina. xiiij.
q. iij. si quis vsurā. Sz raptor tenet̄: ergo 7̄. Contra qz non repe-
rit̄ in iure p̄ceptū usurario q̄ restituat qd̄ per vsurā acquisiuit:
vt in. c. ad nostrā de iureiurā. 7̄ bñ facit. d. c. quanq̄. i. vi. Nimi⁹
enī habitus ex re furtiua non est furtiuus. ff. de fur. l. qui nos. §.
si. Item qz dñium vsure translātū fuit in eam. ad hoc. d. c. debito-
res. 7̄ no. xiiij. q. iij. si qs vsurā. Ergo qd̄ ex re sua acquisiuit non
tenet̄ restituere. Quidā tñ dicunt q̄ in totū debet restituere pro-
pter p̄mam rōez. nec aliquid retinebit etiā p̄ suis expensis 7̄ la-
bore: qz in rem alienā expēdisse videt̄. Sed contra nimis videt̄
durum: qz qui nimis emungit sanguinē elicit. iij. di. c. deniq̄ de
renū. c. nisi. §. p̄pter. Un̄ alij dicūt q̄ solū restituet vsurā sz vltra
non tenet̄. hoc placet Ber. in. q. venerali: q̄ incipit: aliquis acce-
pit 7̄ bñ facit. C. de condi. inde. l. i. imo videt̄ exp̄sum fm Ray.
q̄ forte expensas moderatas 7̄ operas suas deducere pōt. Est tñ
tutū consiliū fm eū q̄ post restitutionē de alijs petit absolutiōez
ad cautelā. Hosti. in sūma de pe. 7̄ remis. §. quibus. v. sed pone q̄
usurarius tenet q̄ vltra vsuras tenetur ad expensas 7̄ interesse
debitoris. in quo etiā interesse p̄tinet̄ lucrum 7̄ damnū. ff. de eo
qd̄ certo loco. l. iij. §. si. 7̄ l. seq. Item nō potest debitor vltra suuz
interesse petere: quia tunc peteret cū usuris: qz quicqd̄ sorti acce-
dit vsura est. xiiij. q. iij. pleriq̄. Thomas sc̄da sc̄de. q. lxxviiij. arti-
culo. iij. dicit: q̄ si res per vsurā acquisita est talis q̄ ipsius vsus

est ipsius consumptio. et sic non habet usufructum ut pecunia / vinum / triticum / oleum / et homini: tunc lucrum ex illa pueniens non subiacet restitutioni: quia tale lucrum non est fructus rei sed humane industrie. facit de deci. pastoralis. hoc verum secundum eum nisi dominus esset ultra danificatus: quia tunc tenetur ad nocumentum recopensationem. Istud dictum intelligo secundum determinationem Hostii. supradictam. Sed si res acquisita est talis quod usus non est eius consumptio. et sic habet usufructum: sicut domus ager et homini. tunc usurarius debet non solum illam rem restituere sed fructus inde perceptos: quasi hoc non humana industria sed manus dei principaliter operetur. Sicut de decimis. c. non est. et c. cum non sit. Sed aduerte in re naturaliter fructum germinante: ut est ager arbor animal quo ad fenus et homini. Hoc dictum satis planum: sed si est res que naturaliter fructum non germinat: usus tamen et utilitas non est ipsius consumptio: ut videtur in domo ex qua percipitur pensio: et in equo qui locatur ad vecturam: et in filiabus. Sed dicitur quod si aliqua industria interueniat: tamen fructus percipitur propter usum rei. et sic principalis causa utilitatis est ipsa res sed pecunie nulla est utilitas si teneatur in archa: et eius usus est ad concicandum ut dictum est. Unde ibi utilitatis causa principalis est industria hominis. et propter hoc patet solutio ad contraria: nam prima ratio vera est quoniam radix est causa principalis: ut in rebus fructum et utilitatem parentibus naturaliter: ut dicta. l. si que in fi. Non ob. quia si res erat hereditaria ita et rei pretium. ff. si quis hereditatem petat. l. cum multi. Igitur venit in restitutionem hereditatis. Alie leges contrarie loquuntur in fructu pueniente ex re ipsa. ad. c. si quis usura. Forte posset dici quod predicta distinctio habet locum in furto et rapina sicut in usura. et secundum hoc non auderem asserere contrarium: quia in illis transferuntur dominium. Unde dicitur quod illud. c. loquitur de larga appellatiōe rapine: put est illicita usurpatio: et subiacet restitutioni sicut usura et est simile. xiiij. q. v. penale.

¶ Finis.